PAPER - 6

MT

Seat No. [ ]

2018 1100

MT - SANSKRIT COMPOSITE (SECOND OR THIRD LANGUAGE) - PRELIM - I PAPER -VI

Time : 2 Hours **Model Answer Paper** **Marks : 40**

प्रथमः विभागः - गद्यम् ।

उ.१ **अ) गद्यांशं पठित्वा निर्दिष्टाः कृतीः कुरुत ।**

१. **अवबोधनम् । (केऽपि २ कृती कुरुत ।)**

(i) उचितं कारणं चित्वा वाक्यं पुनर्लिखत । १

केचन जनाः कार्यालयेषु अधिकमूल्यं ददाति यतः **ते स्वकार्यस्य सत्वरसिद्धिम् इच्छन्ति ।**

(ii) पूर्णवाक्येन उत्तरं लिखत । १

न्याय्यपथानुसारिणः सत्यमार्गगामिनः कार्यसिद्धिः नित्यमेव कष्टसाध्या भवति ।

(iii) वाक्यं पुनर्लिखित्वा योग्यं वा अयोग्यमिति लिखत । १

कस्यापि वस्तुनः उचितं मूल्यं दत्त्वैव क्रयणमुचितम् । - **योग्यम् ।**

उ.१ **ब) गद्यांशं पठित्वा निर्दिष्टाः कृतीः कुरुत ।**

१. **अवबोधनम् । (केऽपि २ कृती कुरुत ।)**

(i) उचितं पर्यायं चित्वा वाक्यं पुनर्लिखत । १

१) पिरॅमिडरचनार्थं जगति विख्यातः देशः **मिस्रः** ।

२) रिडिमर शब्दस्य अर्थः **तारकः ।**

(ii) पूर्णवाक्येन उत्तरं लिखत । १

जॉर्डन - देशस्था प्राचीना नगरी पेट्रा आश्चर्यगणेषु सप्तमा वर्तते ।

(iii) वाक्यं पुनर्लिखित्वा सत्यं वा असत्यमिति लिखत । १

शिंगहाउन-टी-नृपेण चिचेन् इट्झा नगरी निर्मिता । - **असत्यम् ।**

२. **पृथक्करणम् ।** २

ताजमहालः

निर्माता	प्रयोजनम्	प्रतीकम्	शोभा
शाहजहानसम्राट्	**स्वपत्नीस्मरणार्थम्**	**भारतीयस्थापत्यकलायाः**	**अवर्णनीया, स्वसंवेद्या**

उ.१	**क) गद्यांशं पठित्वा निर्दिष्टाः कृतीः कुरुत ।**	
१.	**शब्दज्ञानम् । (केऽपि २ कृती कुरुत ।)**	
(i)	समूहेतरपदं लिखत ।	१
१)	कीर्तिः, ख्यातिः, स्तुतिः, प्रसिद्धिः - **स्तुतिः ।**	
२)	रुग्णः, रोगी, वैद्यः, व्याधिग्रस्तः -**वैद्यः ।**	
(ii)	गद्यांशात् आगते विशेषणे चित्वा लिखत ।	१
	परमगहनः सेवाभावः । **गच्छन्तौ** आवाम् ।	
(iii)	**आकर्ण्य, वीक्ष्य ।**	१
२.	**पृथक्करणम् ।**	
	यथाक्रमं घटनाः लिखत ।	२
(i)	नागार्जुनः युवकाभ्याम् औषधं निर्मातुं कथितवान् ।	
(ii)	द्वावपि युवकौ मार्गे रुग्णमपश्यताम् ।	
(iii)	प्रथमः युवकः रसायनं कृत्वा आनीतवान् ।	
(iv)	द्वितीयं युवकं नागार्जुनेन सहायकत्वेन स्वीकृतवान् ।	
	द्वितीयः विभागः - पद्यम् ।	
उ.२	**अ) पद्यांशान् पठित्वा निर्दिष्टाः कृतीः कुरुत ।**	
१.	**पृथक्करण । स्वभावविशेषान् लिखित्वा जालचित्रं पूरयत ।**	२
	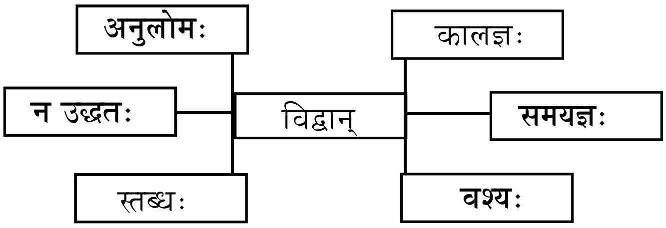	
२.	**शब्दज्ञानम् ।**	१
	मेलनं कुरुत ।	
(१)	द्रुमाः - **वृक्षाः ।**	
(२)	नदी - **तटिनी ।**	
(३)	समुद्रः - **सागरः ।**	
(४)	कूलम् - **तीरः ।**	

उ.२ ब) पद्यांशान् पठित्वा निर्दिष्टाः कृतीः कुरुत ।

१. अवबोधनम् ।

पूर्णवाक्येन उत्तरत । १

सीननदी, पारीपुरी च परस्परं भूषयतः।

उ.२ क) स्मरणम् ।

सुभाषितं शुद्धं पूर्णं च लिखत । (केवलं १ श्लोकः लेखनीयः ।) २

(i) साम्नैव यत्र सिद्धिर्न तत्र दण्डो बुधेन विनियोज्यः ।
पित्तं यदि शर्करया शाम्यति कोऽर्थः पटोलेन ।।

(ii) अद्रोहः सर्वभूतेषु कर्मणा मनसा गिरा ।
अनुग्रहश्च दानं च शीलमेतत्प्रशस्यते ।।

ड) श्लोकांशान् मेलयत । २

(i) पात्रापात्रविवेको हि - धेनुपन्नगयोरिव ।

(ii) एकैकं घर्षयेद्दन्तं - मृदुना कूर्चकेन च ।

(iii) भोजनान्ते पिबेत्तक्रं - वासरान्ते पिबेत् पयः ।

(iv) अत्यम्बुपानान्न विपच्यतेऽन्नं - निरम्बुपानाच्च स एव दोषः।

तृतीयः विभागः - व्याकरणम् ।

उ.३ यथानिर्देशं कृतीः कुरुत । (केवलं ५ उपप्रश्नाः लेखनीयाः ।) २

अ) नाम/सर्वनामपदानां पृथक्करणम् । (केऽपि ४ पर्यायाः लेखनीयाः ।)

	पञ्चमी एकवचन	सप्तमी बहुवचन	प्रथमा एकवचन
नाम	वस्तुनः	कार्यालयेषु	निवासी
सर्वनाम	भवत्याः	तेषु	सर्वम्

आ) क्रियापदानां पृथक्करणम् । (केऽपि ४ पर्यायाः लेखनीयाः ।) २

द्वितीयः भविष्यकालः	परोक्षः भूतकालः	प्रथमः भूतकालः	वर्तमानकालः	आज्ञार्थः	विध्यर्थः
दास्ये	ययौ	समजायत	जानते	गृह्णातु	भुञ्जीरन्

इ) **समासाः । कोष्ठकपूर्तिं कुरुत । (केऽपि ४ पर्यायाः लेखनीयाः ।)** २

	समस्तपदम्	विग्रहः	नाम
(i)	करुणार्द्रः	करुणया आर्द्रः ।	**तृतीया तत्पुरुष समास**
(ii)	निषिद्धाचरणम्	**निषिद्धम् आचरणम् ।**	कर्मधारय समास
(iii)	अवर्णनीया	न वर्णनीया ।	**नञ् तत्पुरुष समास**
(iv)	विहारार्थम्	**विहाराय इदम् ।**	चतुर्थी तत्पुरुष समास
(v)	पात्रापात्रम्	पात्रं च अपात्रं च एतयोः समाहारः ।	**समाहार द्वन्द्व समास**
(vi)	स्वार्थसिद्धये	**स्वार्थस्य सिद्धिः, तस्यै ।**	षष्ठी तत्पुरुष समास

ई) **उपपदविभक्तिः ।** २

उचितं पर्यायं चित्वा वाक्यं पुनर्लिखत । (केऽपि ४ पर्यायाः लेखनीयाः ।)

(i) उचितं **प्रायश्चित्तं** विना पापान्मुक्तिरशक्या ।

(ii) **कोटरं** प्रविश्य अर्जुनः तत्रैव स्थितः ।

(iii) **वृक्षस्य** उपरि मर्कटाः उपविशन्ति ।

(iv) सेन्ट्-चेपलम् इति आराधनमन्दिरं **न्यायप्रासादस्य** समीपे अस्ति ।

(v) यात्री **काशीं** प्राप्य गङ्गातीरे आटत् ।

(vi) **शोकं** मा कुरु ।

उ) **सन्धिं / सन्धिविग्रहं कुरुत । (केऽपि ४ पर्यायाः लेखनीयाः ।)** २

(i) **उभावपि** = उभौ + अपि ।

(ii) अस्यैव = **अस्य** + एव ।

(iii) नावलोकितम् = न + **अवलोकितम् ।**

(iv) कृतेऽपि = **कृते +** अपि ।

(v) मुहुर्मुहुर्वारि = मुहुः **+ मुहुः** + वारि ।

(vi) मूर्तिकारस्त्वम् = **मूर्तिकारः** + त्वम् ।

ऊ) **सङ्ख्यावाचकविशेषणानि । रिक्तस्थानपूर्तिः । (केऽपि ४ पर्यायाः लेखनीयाः ।)** २

(i) संवत्सरे **द्वे** अयने स्तः ।

(ii) मम जन्मदिवसे मातामही **पञ्च** पक्वान्नानि करोति ।

(iii) कालिदासेन **त्रीणि** नाटकानि लिखितानि ।

(iv) श्रीकृष्णः देवक्याः **अष्टमम्** अपत्यम् ।

(v) मया **एकवारम् / एकदा / सकृत्** अपि विदेशयात्रा न कृता ।

(vi) सप्ताहस्य **त्रिवारम् / त्रिः** अहं मन्दिरं गच्छामि ।

	चतुर्थः विभागः - लेखनकौशल्यम् ।	
उ.४	**अधोनिर्दिष्टे कृती कुरुत ।**	
अ)	**वाक्यनिर्माणम् ।**	४
	कोष्ठकतः शब्दान् चित्वा अर्थसङ्गतानि ४ वाक्यानि लिखत ।	
(i)	मधुमक्षिकाः मधु सञ्चिन्वन्ति ।	
(ii)	वानराः वृक्षात् वृक्षं कूर्दन्ति ।	
(iii)	भ्रमराः पुष्पात् पुष्पं भ्रमन्ति ।	
(iv)	भल्लूकाः फलानि खादन्ति ।	
आ)	**परिच्छेदपूर्तिः ।**	४
	मञ्जूषातः उचितान् शब्दान् चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयित्वा परिच्छेदं पुनर्लिखत ।	
	अधुना सर्वत्र सन्तगाडगेबाबा-नागरी स्वच्छताभियानस्य **प्रसारः** भवति । एतद् अभियानं तु अतीव उपयुक्तम् । स्वच्छतायाः महत्त्वं तु सर्वे जानन्ति । किन्तु न केवलं स्वगृहस्य स्वच्छता अपि तु परिसरस्य स्वच्छतात्र **अभिप्रेता** । सुहृदः, अत्र एकत्रीभूय वयं सर्वे अस्मिन् अभियाने सहभागिनः भवेम तथा तस्य लाभार्थिनः अपि भवेम। एकस्मिन् दिने किमपि **परिवर्तनं** जायते । किन्तु सर्वत्र **विविधैः** अल्पसमूहैः अङ्गीकृतं स्वच्छताभियानं शनैः शनैः सफलीभवेत्।	
	** ** ** ** **	